

Võru Instituudi 2023. aasta TÖÖPLAAN

Instituudi struktuur 2023. aastal

Võru Instituudi struktuuris on administratsioon ning kaks osakonda:

- teadus- ja arendusosakond asukohaga Võrus Tartu tn 48 ning
- muuseumiosakond, mis tegutseb neljas paigas: Karilatsi Vabaõhumuuseum Karilatsi küla Põlva kihelkonnas, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum Võru linnas Kreutzwaldi 31, Mõniste Talurahvamuseum Kuutsi külas Hargla kihelkonnas ja Vana-Võromaa Kultuurikoda Võru linnas Katariinaallee 11.

Eelarve

Võru Instituudi riigieelarveline finantseerimine 2023. aastal on kokku 1 099 175 eurot, mille hulgas on:

- tegevuskulud muuseumipoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 484 321 eurot;
- tegevuskulud rahvakultuuripoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 421 565 eurot;
- vahendid RKASile muuseumipoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 37 553 eurot;
- vahendid RKASile rahvakultuuripoliitika kujundamiseks ja rakendamiseks 96 566 eurot;
- remondifondi toetus 4 000 eurot;
- käibemaksukulu RKASi kuludelt 26 824 eurot;
- käibemaksukulu tegevuskuludelt 130888 eurot
- põhivara amortisatsioon 14 313 eurot;
- 2022.a eelarve jääk 145 eurot.

Omatulu nii teadus- ja arendusosakonna kui muuseumiosakonna peale kokku on 2023. aastaks kavandatud teenida 63 000 eurot. 2022. a omatulude jäägina kantakse üle 2023. a eelarvesse 1104 eurot.

Erinevate sihtotstarbeliste toetustena on kavandatud 100 000 €. Eelmise aasta toetuste jääk 2023.a tegevusteks on 6083 eurot.

Võru Instituudi 2023.a kogueelarve koos riigieelarvelise finantseerimise, eelmisest aastast ülekantud jääkidega, kavandatavate omatulude ja sihtotstarbeliste toetustega ning põhivara amortisatsiooniga on kokku 1 272 362 eurot. (LISA 1. Kinnitatud eelarve liigendus 2023).

Personal

Võru Instituudi struktuuris on 41,5 ametikohta, millest 2023. aasta alguse seisuga on täidetud 34,2 ametikohta. Võru Instituudis töötavad 01. jaanuari 2023 seisuga:

Administratsioon

Direktor Rainer Kuuba, sekretär Tuuli Abel, finantsjuht Tiina Kahr.

Teadus- ja arendusosakond

Osakonnajuhataja Külli Eichenbaum (1,0), täidab ka projektijuhi ülesandeid.

Teadurid Evar Saar, Sulev Iva (0,8), Helen Plado (0,25), Mariko Faster (0,5), Kerli Kirch Schneider (lapsehoolduspuhkusel).

Spetsialistid Urmas Kalla, Evely Haug, Triin Toom, Mariko Faster (0,5), Triin Nagel (0,5). Projektijuhid Tiia Allas, Kaile Kabun (0,75), Merike Tigas.

Ajutise loomuga tööülesannete täitmiseks, samuti võru keele õpetamiseks Vana-Võromaa koolides kaasatakse töötajaid töövõtulepingutega või käsunduslepingutega.

Muuseumiosakond

Osakonnajuhataja Margit Pensa (täidab ka Karilatsi muuseumi juhataja kohuseid), peavarahoidja Mirja Ots.

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum: juhataja Aimi Hollo, koguhoidja Malle Avans, tegevusjuht Marika Sepp, aednik Tiina Bahmatšev, külustusjuhid Heli Raudsik, Ene Hinn.

Mõniste Talurahvamuseum: juhataja Airi Rüütli, muuseumipedagoog Mare Tamtik, koguhoidja Liispet Jalandi, majandusspetsialist Urmas Tulviste (0,9).

Karilatsi Vabaõhumuuseum: koguhoidja Tiiu Niinemägi, muuseumipedagoog Marge Luude, arendusspetsialist Maris Veski, majandusspetsialist Janek Hämelane.

Vana-Võromaa Kultuurikoda: juhataja kt Tiia Haug, koguhoidja Karin Tohvri, galerist Mari Škerin (asendab lapsehoolduspuhkusel olevat Jana Huult), muuseumipedagoog Lagle Lindenberg, külastusjuhid Eike Koemets, Irina Taro (0,5), Minna Kuuseorg (0,5).

Tegevus

Teaduse valdkonnas jätkatakse tööd võru keele keeletehnoloogiliste arendustega ja täiendatakse veebisõnaraamatut ning keelekorpusi. Edasi minnakse grammatikaõpiku koostamisega. Nimeuurimise suunal tegeldakse Vana-Võromaa isikunimede ning ka kohanimede uurimisega, lõppjärgus on Eesti perekonnanimede raamatu jaoks nimeartiklite koostamine ning toimetamine. Instituudi teadurid osalevad võimalusel ettekannetega konverentsidel ning koostavad teadusartikleid oma uurimisvaldkonnas. Sügisene teaduskonverents keskendub rände-teemale.

Arendustegevustest on mahukamad ettevõtmised võrukeelse kooliõpetuse edasiarendamine Vana-Võromaa koolides, keelepesade töö toetamine Vana-Võromaa lasteaedades ning võro kultuuriruumi ühendavate tegevuste arendamine koostöö eri organisatsioonide ja omavalitsustega. Jätkatakse võru keele kõnelemist toetavate arendusprojektidega lastele ja peredele: erinevad võistlused ja konkursid, võrukeelsete väljaannete kirjastamine, õppematerjalide loomine, audiomaterjalide veebilehe „Helüait.ee“ täiendamine, multifilmide helindamine võrukeelseteks. Võro keele nädala erinevad ettevõtmised ning aasta ringi ametis olevad erinevad võru keele eestkõnelejad laiendavad võru keele kasutajaskonda ning annavad julgust võru keeles kõnelda erinevates eluvaldkondades ja teemadel. Jätkuvad järgmist Uma Pido ettevalmistavad tööd, tegeldakse suitsusaunapärandi tutvustamisega, Vana- Võromaa käsitöövõrgustiku arendamisega ja laiemalt kultuuripärandi turundamise rakendusprojektidega.

Võru Instituudi muuseumiosakonna ehk Vana-Võromaa muuseumide põhitegevused on kultuuripärandi esitlemine vastavalt iga muuseumi temaatikale näituste ja ekspositsioonide kaudu; kogude hoidmine, täiendamine ja kasutuseks ligipääsu tagamine; erinevate muuseumitundide ning teemapäevade läbiviimine; erinevate ürituste korraldamine. Jätkatakse Vana-Võromaa kultuuripärandiga seotud teemade lisamist muuseumide töösse. Muuseumides tutvustakse Vana-Võromaa pärimust ning kohalikku kombestikku, Vana-Võromaa Kultuurikojas on sisustatud Vana-Võromaa rahvarõivaste nõukoda, galeriis vahetuvad kunstinäitused, Karilatsi ja Mõniste muuseumides jätkatakse võrukeelsete lastelaagritega. Jätkuvalt antakse välja igakuist Vana-Võromaa muuseumide e-uudiskirja. Uus suurem algatus on muuseumitesse eesti-, võru- ja ingliskeelsete audiogiidide tegemine.

Tegevuskava 2023

on liigendatud instituudi arengukava 2023-2027 struktuuri põhjal, kus on kaheksa eesmärki ja igal eesmärgil tegevussuunad, mille tegevused peaksid viima soovitud tulemusteni.

Eesmärgid ja tegevused

E-1. Vana-Võromaa omavalitsused väärtustavad oma igapäevategevustes võru keelt ja kultuuri.

T-1.1. Omavalitsuse töötajatele ja poliitikutele korraldatakse võru kultuuri tutvustavaid koolitusi ja ühisüritusi.

Täpsustus: Üritused korraldatakse valdkondade kaupa erinevatele rühmadele vähemalt kaks korda aastas.

Õppepäev Võromaa kultuuritöötajatele 09.01.23

Osales 15 kultuurivaldkonna töötajat rahvamajadest ja raamatukogust.

Tutvustati instituudi tegevust võro keele ja kultuuri uurimise ja arendamisel (Küllli), võru keele tehnoloogilisi lahendusi ja uuringuid (Mariko), Vana-Võromaa kirjandust ja luulet (Tiia), instituudi ja muuseumite kultuurikalendrit 2023 (Triin Toom), Uma Pido teekonda (Merike), piirkonna rahvarõivaid (Vilve), võrokeste ja setode erinevustest ja sarnasustest (Küllli). Kultuurikoja väljapanekute tutvustamine.

Sama õppepäeva pakutakse Põlva maakonna OV kultuuritöötajatele.
Vastutav täitja Triin Toom.

Instituut pakub Vana-Võromaa kohanimede või põliste perekonnanimede alaseid ettekandeid.
Evar Saar, Mariko Faster.

T-1.2. Uuringu läbiviimine teistes maades piirkonna eripära tutvustavatest võtetest.

T-1.3. Mainekujunduskampaania korraldamine.

Täpsustus: Suhtekorraldaja abiga kampaania väljatöötamine ja läbiviimine. Euroopa komisjoni, Erasmus+, Interreg, Norra jt projektitingimustega tutvumine ning võimalusel projektitaotluse kirjutamine ja projekti läbiviimine.

T-1.4. Tihendatakse koostööd Võru ja Põlva arenduskeskustega.

Uma lepe

Vana-Võromaa haridussüsteemis võro keele süsteemseks ja regulaarseks õpetamiseks kohalike omavalitsuste poolt kokkuleppe ehk lühemalt Uma Leppe sõlmimine. Uma Leppe tekst on praegu mustandi kulul, millele erinevad inimesed on lisanud kommentaare. Plaan on, et jõuame Uma Leppega 2023. aastal nii kaugemale, et omavalitsused ja koolid-lasteaiad hakkavad selle leppega liituma.

Vastutav täitja Rainer Kuuba

Vana-Võromaa kultuuriruumi turundustegevused

- Vana-Võromaa sihtpiirkonda tutvustava veebilehe <https://www.puhkaestis.ee/et/ponevad-paigad/louna-eeesti/vana-voromaa> täiendamine kultuuripärandi alaste elamuspakkumistega ning võimalusel ka tuuridega. Osalemine Antsla-Kanepi kultuuritee loomise projektis, koostada tuur omal käel tööpealkirjaga „Vana-Võromaa kõgõ-kõgõ“. Võimaluse piires täiendada puhkaestis andmebaasi pühapaikade objektidega, et saaks koostada esindusliku pühapaikade tuuri.
- Vana-Võromaa kultuuripärandit esitlevate sündmuste esiletõstmine veebiturunduses.
- Kultuuripärandit esitlevate fotode pildipanga täiendamine esinduspiltidega, võimalusel uute video lühiklippide loomine;
- Kohaliku toidu võrgustiku Uma Mekk tegevustes võro keele ja kultuuripärandi esiletõõtmine, ettevõtjate nõustamine, osalemine sündmuste ettevalmistustöodes.

Tegevuste rahastus planeeritud Vana-Võromaa tegevustoetuse maakondlikest jaotustest (Põlva, Valga, Võru).
Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

Bernard Kangro kirjanduspreemia

Preemia määratakse Bernard Kangro sünniaastapäeval 18. septembril, see antakse Võrumaalt pärit või Võrumaaga seotud autorile või Võrumaa-ainelise loomingu eest, mis on ilmunud viimase aasta jooksul. Võrumaa Arenduskeskuse poolt välja antava Kangro-preemia komisjoni töös osaleb Tiia Allas.

T-1.5. Jätkatakse omavalitsustega koostööd vastsündinutele võrukeelsete kingituste jagamisel.

Kinkeraamatud Vana-Võromaal sündivatele lastele

Kinkeraamatu „Tsillokõsõn majan“ saavad kõik Vana-Võromaal sündivad lapsed. Kingitused antakse üle omavalitsuste lusikapidudel. 2023. aastaks raamatuid jätkub, aga 2024. aastal tuleb teha kas kordustrukk või mõelda välja uus kingitus.

Vastutav täitja Triin Toom.

T-1.6. Tehakse omavalitsustele ettepanek osaleda võru keele nädala jt ürituste ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Täpsustus: Võru keele nädala märgilised sündmusel igal aastal erinevas omavalitsuses, koostöös MTÜ-ga Võro Selts VKKF korraldatakse suveülikooli sündmusi igal aastal erinevas omavalitsuses jne.

Uma pido eelsündmus – kultuuriorienteerumise mängupäevad. (ka T-2.9. ja T-4.6.)

Mängu kaudu tutvustatakse Vana-Võromaa kihelkondi, paikkonna kodu- ja kultuurilugu ning kutsutakse leidma loovalt lahendusi erinevate kogukonna väärtusi puudutavate situatsioonülesannete lahendamiseks. Igal

mängupäeval õpitakse selgeks koos rahvaga üks selle kihelkonna laulumäng. Ühtlasi moodustub nendel etappidel Uma Pido tuletetekond. Mängupäevi planeeritakse 2023. aasta augustist kuni 2024. aasta maikuuni, kokku 10 etappi. Etapid toimuvad kõigis Vana-Võromaa kihelkondades, Võru linnas ja sõpradest Setode juures. 2023. aastasse on planeeritud 5 etappi.

Ürituse planeerimisse ja korraldusse on kaasatud Võru- ja Põlvamaa Spordiliidud, Orienteerumisklubi Võru, Põlva Kobras, OK Juku-Peedu, Tartu Ülikooli eetikakeskus ning laulumängude läbiviijana Meelika Hainsoo. Kindlasti kaasatakse kohalikud rahvamajad ja isetegevuskollektiivid.

Sündmuse rahastus toimub Võro Selts VKKF kaudu, rahastust on küsitud Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest, Eesti Rahvuskultuuri fondist, Antsla Vallavalitsusest, Võru Vallavalitsusest ja taotletakse veel teistest omavalitsustest.

Vastutav täitja Merike Tigas, kaastäitja Triin Toom.

Võro keele nädala avasündmus Kanepi kihelkonnas

Võru keele nädala avasündmus „**Võro keele ja kultuuri üü**“ on kavandatud toimuma 04. novembril Kanepi kihelkonnas Karilatsi Vabaõhumuuseumis. Osalusvõimalust pakub rahvamuusika, erinevad töötoad ja suitsusaun, südaösel tantsutare. Sündmus on neile täiskasvanutele, keda kõnetab võru keele ja kultuuri käekäik ning edasiandmine. Kanepi ja Põlva kihelkondade rahval on osalusvõimalused paremad, sündmus toimub nende kodukohas. Eesti Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest eraldati võru keele nädala tegevusteks 2000 eurot.

Vastutav täitja Triin Toom.

T-1.7. Tehakse omavalitsustele ettepanek, et igal koosolekul ja muudel kokkusaamistel räägitaks võru keelt.

Ettepaneku tegemise aega ja viisi tuleb kavandada ja kaaluda, et ettepanekul soovitud tulemus ning mõju oleks. Võimalik ühildamine Uma Leppe rakendusliku osaga.

T-1.8. Tehakse ettepanek, et igas Vana-Võrumaal koostatavas arengukavas ja teistes omavalitsuse strateegilistes dokumentides on läbiva teemana võru keele ja kultuuri hoidmine.

Esitatud kirjalikud ettepanekud Põlvamaa arengustrateegia 2035+ eelnõu täiendamiseks. Kiri 02.02.2023 SA Põlvamaa Arenduskeskusele. Rainer Kuuba, Merike Tigas.

Aasta jooksul osaletakse piirkonnas algatatavate strateegiliste dokumentide nõustamistel, kui sellised võimalused avanevad. Täitjad Rainer Kuuba ja töötajad vastavalt planeeringuvaldkondade spetsiifikale.

E-2. Kõikides Vana-Võromaa lasteaedades ja koolides õpitakse võru keelt.

T-2.1. Tehakse Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepanek võru keele õppimise toetamise rahastamise suurendamiseks.

Võrukeelsed keelepesad eelkooliealistele lastele

Vana-Võromaa piires tegutseb kokku 30 lasteaeda, kus oleks võimalik võrukeelset päevahoidu rakendada.

01.01.23 seisuga on Vana-Võrumaal 13 lasteaeda 16 lasteaiarühmaga, kus tegutseb keelepesa: Antsla Lusti LA, Hargla Kooli LA, Kuldre Kooli LA, Lasva LA, Orava Kooli LA, Põlva LA Mesimumm (2 rühma), Põlva LA Pihlapuu, Rõuge LA (2 rühma), Veriora LA, Võru LA Punamütsike, Võru LA Päkapiikk, Võru LA Sõleke (2 rühma) ja Väimela LA. Lisaks VV keelepesarühmadele teeb Parksepa LA muusikaõpetaja muusikaringis võrukeelseid laulumänge.

Lasteaedades, kus töötavad keelepesarühmad, on kokku 300 last ja 50 inimest, kes on seotud võru keele õppega. Võru keele õpe toimub üks kord nädalas. Instituudipoolsed tugitöötajad käivad lasteaedades viiel päeval nädalas ja aitavad õpetajaid võrukeelse päeva läbiviimisel.

Võimalusel kaasatakse uusi lasteaedu ja/või luuakse juurde uusi keelepesa rühmi. Praegu ei ole ühtki keelepesarühma tegutsemas Kanepi ja Karula kihelkondades.

Vastutav täitja Evely Haug, kaastäitja Triin Toom.

Võru keele ja kultuuri õpetamine Vana-Võromaa koolides

Vana-Võromaa piires tegutseb kokku 30 kooli, kus oleks võimalik kohalikku keelt ja kultuuri õpetada.

2022/23. õppeaasta teisel poolaastal on võro keele (või keeles) õpetamisega seotud koole 10, klasse/õpperühmi 30: Vana-Võromaa 6 koolis (Põlva, Põlva Jakobi Kool, Haanja, Mõniste, Lüllemäe, Hargla) õpetatakse

omakuktuuri mitmele klassile/õpperühmale, neljas koolis (Kääpa, Viluste, Vastseliina, Orava) saab õpet üks klass/õpperühm. Vabaplaani järgi tegeldakse 22/23. õppeaastal võru keele ja kultuuri õppega vähemasti kolmes koolis (Kuldre, Tilsa, Varstu). Kanepi kihelkonnas pole praegu ühtki kooli, kus võru keele õpet toimuks. 2023. aastal on Instituudi kaudu toetatavaks võrukeelse kooliõppe mahuks kavandatud kogu aasta arvestuses:

450 võru keele ja kultuuri tundi (vähemalt 30 erinevat klassi või õpperühma);

275 võrukeelse muu õppeaine tundi (vähemalt 10 erinevat klassi);

55 võru kirjanduse tundi Vastseliina Gümnaasiumis (üks klass).

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest eraldati võrukeelse õppe rahastamiseks 9376 eurot. Vastutav täitja Tiia Allas.

T-2.2. Tutvustatakse olemasolevaid õppematerjale lasteaedade ja koolide juhtidele ja õpetajatele.

Võru Instituudis asuvas keelepessa rändraamatukogus on võrukeelsed juturaamatud, õpperaamatud, sõnadega pildikaardid, õppemängud ja eriteemalised õppemapid. Olemasolev õppematerjal on mõeldud kasutamiseks võru keelt õpetavatele lasteaiaõpetajatele. Lisaks on olemas õpetajate endi tehtud võrukeelne õppematerjal (töölehed, näitemängud, laulud, hommikuringi tegevused, näpümängud, liisusalmid jne), mis on olemas igas keelepessa rühmas ja Võru Instituudis. Neid õppematerjale tutvustatakse kõigile huvilistele ja vajadusel laenutatakse ning antakse alustavale õpetajale. Vastutav täitja Evely Haug.

Võru keele ja kultuuri õpetajate töö koordineerimise (koolide külastamine, külalistundide andmine, kooli juhtkondadega kohtumine jms.) käigus tutvustatakse ka uusi õppematerjale. Õpetajate täienduskoolitustel toimub põhjalik, metoodiline tutvustamine (haakumised varasemate õpimaterjalidega jms). Kevadpoolaastal on kavas kohtuda nt Põlva Kooli ja Haanja Kooli juhtidega, kooliaasta jooksul korra kuus külastab Tiia kas mõnda võru keele ja kultuuri tundi või kohtub koolijuhiga. Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitja Triin Nagel.

T-2.3. Koostatakse uusi õppematerjale üldhariduse kõikidele vanuseastmetele.

Võrukeelsete lastelaulude videote salvestamine õppevahendiks keelepesarühmadele

Vana-Võromaa lasteaedade keelepessa-rühmade õpetajate ühisloominguna valminud laulikus "Keelepessälaulik. Latsilaulõ võro keelen" on võrukeelsed originaallaulud lastele ja need on kättesaadavad Võru Instituudi kodulehel ning alla laaditavad PDF formaadis. Laulud lauldakse sisse ja salvestatakse ajavahemikus 1.01-15.05.2023. Tartus tegutsevas laulustuudios Laulupessa. Eesmärk on salvestused teha kättesaadavaks kõigile huvilistele Instituudi kodulehel ja YouTube'i kanalil. Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest eraldatud 4000 eurot. Vastutav täitja Evely Haug.

Raamat "Keelepessätsirgu jutu"

Kavas on võru keelt lasteaedades õppivatele lastele uue õppevahendi loomine ja sellega keelepessatöö toetamine. Triinu Laane käsikirjale tuleb luua 19 illustratsiooni ning käsikiri kujundada-küljendada, selleks on nõusoleku andnud kunstnik Kristjan Luiga.

"Keelepessätsirgu jutu" illustratsioonide, kujunduse ja küljenduse loomiseks taotleti toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest ja saadi 2500 eurot. Vastutav täitja Mariko Faster.

Keelepessa seinakalender 2024

Koostöös keelepessarühmadega valmib 2024. aasta seinakalender. Lapsed joonistavad iga kalendrikuu kohta pildi ja õpetajad teevad juurde väikese luuletuse. Kalendrid on mõeldud kõigile keelepessarühmadele ja neid kasutatakse õppematerjalina. Vastutav täitja Evely Haug.

Piltsõnastu 3. osa väljaandmine

Piltsõnastud on võru keele ja kultuuri õppimisel heaks toeks, õpetajad ning ka laste vanemad hindavad piltsõnastuid kõrgelt. Koostatud on järg kahele eelnenud sõnastule. 2023. a jooksul jõuab raamat trükkki.

Toetust trükkimiseks on saanud Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri meetmest 1460 eurot. Vastutavad täitjad Evely Haug, Triin Toom ja Mariko Faster.

Võru keele õpiraamat

Töös on võru keele õpik algklassilastele. Käsikirja on täiendatud ja parandatud, käsil on raamatu toimetamine ja vajalikuks osutus ka katsetamine veel mõnes kooliklassis. 2023. aastal on kavas valmis saada õpiraamatu trükifail. Raamatu trükkiks tarviliku raha taotlemine selgub aasta jooksul. Vastutavad täitjad: Tiia Allas ja Kaile Kabun, kaastäitja Mariko Faster.

„Võromaa kodulugu” õpperaamatule töölehtede toimetamine

Õpiku “Võromaa kodulugu” juurde Nele Reimanni poolt tehtud töölehtede toimetamine ja digitaalseks kogumikuks koondamine. Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitja Kaile Kabun.

Õppematerjalide avaldamine digiõppekeskkonnas opiq.ee

Jätkatakse opiq.ee keskkonnas Võru Instituudi kirjastuse all võrukeelsete ning võru keelt ja kultuuri puudutavate materjalide lisamist. Plaanis on lisada Vana-Võromaa kodulooõpiku (autor Nele Reimann) materjali (õpikutekst + ülesanded), kui töölehed saavad toimetatud. Järjekorras on Mart Velskri „Võru kirjanduse kujunemislugu“, aga see vajab eelnevalt ülesannete koostamist. Kui vähegi võimalik ja jõudu jätkub, siis tahame opiq.ee keskkonda üles saada ka võru keele õpiraamatu koos sellega seotud ülesannetega.

Vastutav täitja Triin Nagel.

T-2.4. Jätkatakse lasteaedade ja koolide õpetajate täienduskoolituse korraldamist võru keelest ja kultuurist.

Keelepesade õpetajate täiendkoolitus ja õppereisid

Täiendkoolitusi tehakse võru keelt õpetavatele Vana-Võromaa keelepesade lasteaiaõpetajatele, muusikaõpetajatele, õpetajaabidele ning võru keele õpetamisest huvitunud kooliõpetajatele. Täiendkoolituste läbiviimise eesmärgiks on tagada õpetajatele parem keeleoskus ja paremad teadmised võro kultuurist. Koolituspäeval ja kodutöödena luuakse uusi vajalikke õppematerjale ning õppevahendeid võru keele õppeks keelepesas. Õppeaasta jooksul on planeeritud 9 koolituspäeva, mis toimuvad Võru Instituudis ja õppereisidena. Koolituste raames pakutakse õpetajatele nii loenguid kui ka praktiliste tegevustega töötubasid, kust saadakse uusi ideid keele õppeks. Koolitusplaan: <https://wi.ee/wp-content/uploads/2022/12/Koolituse-ajakava-2023.pdf> Lasteaiaõpetajate koolituseks saadi toetust Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri meetmest 3000 eurot. Vastutavad täitjad Evely Haug ja Triin Toom, kaastäitja Mariko Faster.

Võru keele ja kultuuri õpetajate koolituspäevad toimuvad vähemalt kahel korral, kevad- ja sügispoolaastal.

Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitjad Kaile Kabun ja Triin Nagel.

T-2.5. Omavalitsuste haridusnõunikele ning lasteaedade ja koolide juhtidele korraldatakse regulaarseid kokkusaamisi võru kultuuri tutvustamiseks.

Täpsustus: Luuakse võru keele ja kultuuri tutvustamise pilootrühm, mis töötab põhimõtted ja tegevused välja ning laiendab neid.

T-2.6. Uuendatakse näidisainekava kooli õppekavas võru keele ja kultuuri käsitlemiseks ning tutvustatakse seda haridusjuhtidele ja õpetajatele.

Alustatud on seniste võru keele ja kultuuri raamõppekavade uuendamisega. Vastutav täitja Tiia Allas.

T-2.7. Selgitatakse eeliseid, mille toob võru keele ja kultuuri tundmine karjääri kujundamisele.

T-2.8. Korraldatakse võru keelt ja kultuuri tutvustavaid koolituspäevi lapsevanematele.

Võru keele ja kultuuriga seonduvaid keelepesa tegemisi tutvustab Evely Haug lasteaedades lastevanemate koosolekutel, erinevatel üritustel ning meedia kaudu.

T-2.9. Korraldatakse sündmusi (ekskursioonid, matkad, koosviibimised jne) eri kihelkondade laste ja noorte omavahelise suhtlemise soodustamiseks.

„Mino Võromaa“ 36. kirjatööde võistlus

Võistluse tähtaeg oli 5.03.2022, tulemused selguvad žürii abiga märtsis-aprillis. Paremaid kirjutajaid on plaanis tunnustada hiljemalt enne õppeaasta lõppu mõnel võru kultuuriga köidetud üritusel. Raha auhindade tarvis on taotletud Eesti Rahvakultuuri Keskuselt Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest (500 eurot). Vastutav täitja Kaile Kabun.

Võrukeelne mälumäng põhikooli vanema astme õpilastele

Võrukeelne mälumäng toimub märtsis või aprillis Võru Instituudis. Sihtrühm on põhikooli vanema astme õpilased. Viktoriini teema on: võrokesed, võru keel ja kultuur. Vastutav täitja Kaile Kabun, kaastäitja Tiia Allas.

Juhan Jaigi nimelise IV võrukeelse jutuvestmispäev

Sündmus koolinoortele on kavas korraldada 11. mail Sänna kultuurimõisas. Toetust taotletakse Kulka Võrumaa ekspertgrupilt veebruaris 400 eurot ja Põlvamaa ekspertgrupilt 200 eurot. Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitjad Kaile Kabun, Evely Haug.

Võru keele laagrid lastele Mõniste Talurahvamuuseumis ja Karilatsi Vabaõhumuuseumis

Vana Võrumaa muuseumides toimub 2023. a suvel 2 laagri vahetust: I vahetus 3.-5. juuli 2023 Mõniste Talurahvamuuseumis ja 1.-3. august 2023. Karilatsi Vabaõhumuuseumis. Kõigil Vana-Võrumaa piirkonna lastel on võimalus tulla laagrisse ja veeta 3 päeva oma kodus keelekeskonnas eakaaslaste seltsis. Laagritesse on kaasatud erinevad õpetajad ja tegevusjuhid Vana-Võrumaalt. Laagrisse oodatakse 7-13 a vanuseid lapsi ja gruppi mahub 20 last. Vastutavad täitjad Airi Rüütli ja Maris Veski, kaastäitja Evely Haug.

Võru II kirjandustänav

On kavas korraldada koos muuseumiga augustis 2023 Kreutzwaldi muuseumi õues. Vastutavad täitjad Aimi Hollo ja Tiia Allas.

Võru keeles ettelugemise päev „Kullõ, ma loe sullõ!”

Võru keele nädala 7.-13. nov ettevõtmiste seas on kolmeteistkümnendat korda kavas korraldada ettelugemise päev. Päeva täpsem sisu ja ülesehitus selguvad sügisel uue õppeaasta alguses. Vastutav täitja Kaile Kabun.

E-3. Igas Vana-Võrumaa kihelkonnas on loodud vähemalt üks võrukeelne lasteaiarühm.

T-3.1. Korraldatakse kogemusseminare heade näidete tutvustamiseks.

T-3.2. Jätkatakse osalemist omavalitsuste ja lasteaedade üritustel ning koosolekutel veenmaks võru keele oskuse vajalikkuses.

Keelepesade tugiõpetaja Evely Haug võtab osa keelepesarühmade õppekäikudest, muuseumitundidest ning lasteaedade üritustest, osaleb omavalitsuste ja töörühmade koosolekutel, kus selgitab võru keele olulisust.

T-3.3. Tehakse ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumile toetada võrukeelsete lasteaiarühmade tegevust.

T-3.4. Jätkatakse lasteaedade innustamist auhindade, õppematerjalide jms väljaandmisega.

Õppematerjalide väljaandmine (vt ka T-2.3.)

Töös on piltsõnastiku 3. osa ja Triinu Laane „Keelepesätsirgu jutu“ väljaandmine. Õpetajad tõlgivad ja instituudi spetsialistid toimetavad eestikeelsete lasteraamatute tõlkeid õppematerjaliks keelepesarühmadele (sel aastal Piret Raua „Teistmoodi printsessi lood“ ja Kristiina Kassi „Kasper ja viis tarka kassi“).

Antakse välja keelepesakalender 2024.

Vastutavad täitjad Mariko Faster, Triin Toom.

Keelepesade õpetajate innustamine ja tunnustamine

- Igapäevases suhtluses keelepesade õpetajatega selgitavad instituudi tugiõpetajad välja nende vajadused ja soovid seoses keeleõppega (raamatud, õppematerjalid, auhinnad üritustel). Vajalikud olemasolevad õppematerjalid edastatakse e-posti teel, rändraamatukogus olevad raamatud, mängud ja õppemapid viib tugiõpetaja ise kohale. Uute vajaduspõhiste õppematerjalide väljaselgitamine toimub ühiselt koos keelepesa õpetajatega ning tugiõpetaja korraldab eesmärgistatud õppematerjali valmimise.

- Lasteaiarühmad, kus toimub keeleõpe, saavad tasuta käia Vana-Võrumaa muuseumites ning osaleda muuseumide õppeprogrammides.

- Õppeaasta lõpus (juuni) toimub keelepesade tunnustusüritus, kus tehakse kokkuvõtte möödunud õppeaastast, tänatakse õpetajaid ning lasteaedu. Kõik lasteaedad, kus õpetatakse võru keelt, saavad instituudi tänukirja. Kõik koolitustel osalejad saavad koolitustõendid, mis kajastavad nende osavõttu koolitustest ja muudest tegevustest ajavahemikus septembrist juunini. Õpetajad, kes on tegelenud keele õppega kümme aastat, saavad HTM tänukirja ja meene (keelepesa kruus) instituudi poolt.

Vastutav täitja keelepesade tugiõpetaja Evely Haug.

T-3.5. Korraldatakse omavalitsusjuhtidele ja haridusjuhtidele arutelukoosolekuid võru keele ja kultuuri hoidmisest lasteaedades.

T-3-6. Jätkatakse võru keelepesa arengukava (<https://wi.ee/wp-content/uploads/2020/04/Keelepesa-arengukava-2020-2030-1.pdf>) tegevustega keelepesa arengukava eesmärkide saavutamiseks.

- Hoitakse seniseid keelepesasid (16 rühma) ning püütakse neis võrukeelsete päevade arvu suurendada, vt ka T-2.1.
- Instituudipoolne tugiõpetaja käib igapäevaselt lasteaedades, kus töötavad keelepesad, olles õpetajatele igakülgselt abiks. Suhtluses õpetajate ja lastega joonistuvad välja ka vajadused õppevahendite ning täiendkoolituste osas.
- Regulaarselt suheldakse lasteaedadega, kus veel ei tööta keelepesa ning tutvustatakse sealsetele õpetajatele keelekümblusmetoodikat.
- Keelepesasid ja nende tegemisi tutvustatakse ajakirjanduses, sotsiaalmeedias ja Võru Instituudi kodulehel.

Keelepesa-ettevõtmised 2023 aastal:

“Sannaga sõbras” aprill 2023

Seoses teema-aastaga 2023, mis on sauna aasta, on eesmärgiks tutvustada lastele saunateemalisi sõnu, asju ja kombeid. Vastavalt võimalustele saab ürituse läbi viia muuseumis või lasteaia kohapeal.

Kooliminejate laste meelespidamine mai 2023

Lõbus ja mänguline päev lastele, kes on käinud keelepesarühmas ja sügisel alustavad kooliteed (~ 80 last). Kõigile lastele kingitakse piltsõnastu.

Võrukeelsete lastelaulude esitluskontsert juuni 2023

Stuudiosalvestustena valminud võrukeelsete lastelaulude esitluskontsert on kavandatud juuni algusesse, toimumiskohaga Karilatsi Vabaõhumuuseum. Eesmärk on kutsuda kontserdile kõik keelepesarühmade lapsed ja neid õpetavad õpetajad.

Kokku on Vana-Võrumaal 16 keelepesarühma, 300 last ja 50 täiskasvanut, kes on seotud võru keele õppega.

Võru keele nädal november 2023

Võru keele nädala raames toimuvad lasteaedades üritused kogu kuu jooksul.

Keelepesarühma õpetajad tutvustavad mängude, juttude, laulude ja näitemängude kaudu võru keelt teistele rühmadele. Lasteaedades toimuvad ühisüritused, kuhu on kaasatud lapsevanemad ja teised pereliikmed.

Instituudi tugiõpetaja aitab rühmades läbi viia tegevusi vastavalt keelenädala teemale.

Jõulutsõõr keelepesa rühmades detsember 2023

Detsembri kahel esimesel nädalal külastab tugiõpetaja keelepesasid ja viib läbi jõuluprogrammi. Eesmärgiks on tutvustada laste jõulukombeid ja tegevusi. Igale rühmale tehakse kingitus jõuluvana kingikotti.

Vastutav täitja Evelyn Haug, kaastäitja Triin Toom.

E-4. Peredel on võimalik igapäevaelus igas olukorras võru keelt kasutada.

T-4.1. Täiendatakse ja tutvustatakse veebilehte *helüait.ee*.

Kodulehe helüait.ee haldamine ja täitmine võrukeelsete aja- ja ilukirjandustekstidega

Helüaia kodulehte täiendatakse algupärase ja tõlgitud võrukeelse ilukirjandusega nii lastele kui ka täiskasvanutele. Audioraamatuteks saavad teosed, autorid ja avalikuks saamise kuupäevad selguvad töö käigus. Plaanimine on instituudisisene (Mariko, Sulev, Urmas, Tiia jt), mitteplaanimine võib kujuneda iseeneset. Ajakirjanduslik rubriik „Märgotus“ saab aasta jooksul täiendust vastavalt ühiskonnas aktuaalsetele teemadele ning hea koostöö korral Uma Lehe ja erinevate võru keelt oskavate inimestega. Jätkub Eesti Rahvaluule Arhiivi võrukeelsete helisalvestiste (praegu muinasjutud) sidumine helüaia kodulehela.

Helüaia kodulehele üles pandud postitusi jagatakse ka sotsiaalmeedias. Kavas on kaks korda aastas koostada Helüaia infokiri eelneva perioodi jooksul ilmunud uuest materjalist ning seda mitmetes kanalites (sotsiaalmeedia, listid, VI koduleht) levitada, et Helüaia tuntus ja kasutatavus kasvaks. Keelepesaõpetajad jagavad veebilehe infot peredele, et laiendada igapäevaelus perede ringis võru keele kasutamist.

Vastutav täitja Triin Nagel.

T-4.2. Korraldatakse võru keele täienduskoolitusi teenindajatele ja huvilistele.

Võru keele kursused

Võru keele alg- või järgkursus Võru Instituudis või Tallinna Rahvaülikoolis kas märtsis-aprillis või septembris-detsembris. Õpetab Sulev Iva.

Antslas ja Varstus on huvilised, kes soovivad võru keele kursusi algajatele. Õpetab Mariko Faster.

T-4.3. Jätkatakse koostööd ERR jt meediakanalitega võrukeelsete saadete tootmise ja levitamise edendamiseks.

Võrukeelsed multifilmid

Koostöös telekanalitega KidzoneTV ja KidzoneMini laiendada võimalusi võrukeelsete multifilmide valikuks. Eesmärgiks on jätkata projektiga, millega anda lastevanematele võimalus muuta digitelevisioonis näidatavate multifilmide keel võru keeleks, et lastel oleks võimalik meeldivalt aega viites kuulata ja koos sellega õppida võru keelt. Sel aastal on kavas võru keelde tõlkida ja sisse lugeda ühe sarja ühe hooaja multikad. Ühes hooajas on reeglina 26 osa ja ühe osa pikkuseks on arvestatud 12 minutit. Kokku 312 minutit ehk enam kui 5 tundi uusi võrukeelseid multikaid, mida näidatakse Kidzone TV ja Kidzone Mini kanalite telekavades korduvalt lisaks 2020., 2021. ja 2022. aastal võrukeelseks helindatud multikatele. Projektile on antud toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri meetmest 1500 eurot. Vastutav täitja Rainer Kuuba, tõlkija Mariko Faster.

Võru keele nädala kajastamiseks meedias tuleb leida koostööst huvitatud meediapartnerid. Arvestame koostöö jätkumisega Vikerraadio toimetajatega ning Lõuna-Eesti Postimehe ja LõunaLehega, aga loodetavasti saame ka uusi koostööpartnereid. Vastutav täitja Triin Toom.

T-4.4. Innustatakse rahvateatreid jt loomingus võru keelt kasutama.

T-4.5. Jätkatakse võrukeelsete raamatute koostamist ja kirjastamist.

Jaan Kaplinski kogumik „Kultuurist väläh om hää olla. Võromaiseid lugusid ja luuletusi“. Trükiks ettevalmistatud käsikiri on plaanis trükki anda kevadel. ERKK on eraldanud Vana-Võromaa pärimuskultuuri meetmest 1300 eurot (natuke alla pool trükikulude summast), Eesti Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitalilt on pool trükiraha olemas. Vastutav täitja Tiia Allas, kaastäitja Kaile Kabun.

Võrukeelsete muinasjutukogude koostamine

Koostöös Eesti Rahvaluule Arhiiviga on plaanis jõuda aasta lõpuks trükivalmis võrukeelsete imemuinasjuttude antoloogia käsikiri. Selleks tuleb toimetada lõpuni muinasjuttude tekstid (veel umbes 300 000 tähemärki), lisada registrid, sõnaseletused, teave üleskirjutajate ja nende kirjaviisi kohta (isikuloolisi andmeid aitab leida rahvaluulearhiiv), muinasjuttude leviku ja ülesehituse alased kommentaarid (need koostab Mairi Kaasik rahvaluulearhiivist). Töö on kavas alates märtsikuust jaotada ühtlaselt kogu aasta peale.

Vastutav täitja Urmas Kalla.

T-4.6. Jätkatakse võrukeelsete laulude, sh koorilaulude loomise toetamist ja julgustatakse nende laulude võtmist oma repertuaari.

Uma Pido noodiraamatute koostamine ja väljaandmine

Toimetamisel on Uma Pido repertuaari noodiraamatud, mis tuleb kevadel trükkida ning alustada kooride registreerimisega Uma Pidole.

Vastutav täitja Merike Tigas.

T-4.7. Soovitatakse omavalitsustel lisada veebilehele võrukeelset teavet ning aidatakse seda koostada.

Püüame seda liita Uma Leppe protsessi ja pidevasse sigapäevasesse suhtlusse omavalitsustega, aga 2023. aastal spetsiaalselt sellega eraldi ei tegelda.

T-4.8. Innustatakse ürituste korraldajaid ja ettevõtjaid kasutama võru keelt.

Võro keele iistkõnõlõja

Võru keele kõnelemisele annavad järjepidevalt hoogu erinevad tuntud võrokased pidades kaks kuud eestkõneleja ametit ja kutsudes oma eeskujuga üles võrokese võru keelt avalikus ruumis julgemalt kõnelema.

Eestkõnelejate tegemisi kajastatakse FB lehel "Võro keele iistkõnõlõja" ning teavet levitatakse võimalikult laialdaselt. Võro keele eestkõnelejaid tuleb ametisse leida ning kutsuda, nõustada, aidata sündmuste korraldamisel ning kajastamisel. Vastutav täitja Triin Toom.

Võro keele nädal 6.-12.11.2023

Nädal on ellu kutsutud, et pöörata tähelepanu võro keele ja innustada võro keele oskajaid seda igapäevaselt kasutama. Planeeritud sündmused: võro keele agentide kampaania (sel aastal Agent 004) toob umbes 200 võrokest sel nädalal võro keeles kõnelema, mis annab neile julgust ka edaspidi võro keeles kõnelda. Videoüleskutsed tuntud võrokeste poolt, levitatakse veebis. Jätkub „Võrokõsõ välläkutsõ“ mäng. Keelekohtu korraldamine Võru Instituudis. Sündmusi lisandub veelgi. Vastutab Triin Toom.

T-4.9. Nõustatakse kohanimede valimisel eelistama võrukeelseid nimesid.

Kohanimede alane nõustamine

Pikaajaline jooksev nõustamistegevus jätkub, tavaliselt näitab initsiatiivi Maa-amet, omavalitsuse ametnik on arutellu kaasatud. Harvem küsib nimenõu otse omavalitsuse ametnik (maanõunik vm), väga harva (umbes kord aastas) eraisik. Instituudi poolsetes soovitusetes on võrukeelsed nimekujud esikohal, kuid peamine eesmärk igas üksikjuhtumisel on ajalooliselt väärtusliku nime päästmine või ennistamine. Vastutav täitja Evar Saar.

E-5. Teadusuuringud hõlmavad võro kultuuri kõiki valdkondi.

T-5.1. Õpetajate ja õppijate toetamiseks sõnastatakse ja kirjeldatakse võro keele grammatika.

Võro keele grammatikaõpiku koostamine

Grammatikaõpiku koostamine täiskasvanutele. Helen Plado jätkab käsikirja koostamist. 2023. aasta lõpuks on lõpetatud liitõnämoodustuse osa ja kirjutatud ka suurem osa lauseõpetuse peatükist. Helen Plado poolt ettevalmistatud materjalid arutatakse läbi grammatika töörühmas. Grammatika töörühma kuuluvad Võru Instituudi töötajatest Külli Eichenbaum, Mariko Faster, Sulev Iva, Urmas Kalla, Evar Saar ja Rainer Kuuba. Väljastpoolt Võru Instituuti osalevad töörühma töös Kaido Kama, Indrek Park ja Nele Reimann.

Võro ja seto integreeritud keeletehnoloogia ja keeleressursid

Selle tegevuse jaoks arengukavas selget tegevussuunda ei ole välja toodud, aga eesmärki 5 see täidab. Vajalik on AK täiendada, lisades keeletehnoloogia kui praegu uurimisel ning arendamisel oleva teema.

Seni EKT projekti raames uuritavad ning arendatavad keeletehnoloogia teemad (morfoloogiamuundur, sõnaraamatud ja keelekorpused) saavad projekti lõpparuande tähtajaks 2023. aasta aprilliks projektis plaanitud kujul valmis. Pidevat täiendamist ja veelgi paremaks edasiarendamist väärivad kõik need võro keeletehnoloogia teemad, rakendused ja digitaalsed keeleressursid aga kindlasti ka edaspidi. Selleks tööks on kavandatud koostada ning esitada jätkuprojekt taotlusvooru, mis kevadel välja kuulutatakse.

Võro keeletehnoloogilised vahendid ja ressursid kajastuvad ka andmebaasis Euroopa keelevõrk (ELG) <https://live.european-language-grid.eu> (otsinguga "Võro" leiab sealt võro keeletehnoloogilised vahendid ja ressursid). Andmebaasi haldab Euroopa keelilise võrdsuse võrgustik (ELEN - <https://elen.ngo>, kontaktisik Davyth Hicks).

Eesti-võro-eesti masintõlke arendamine neurotõlke meetodil jätkub ka käesoleval aastal korpuste ja grammatikaekspertiisi toel TÜ projektis EKT B15 "Neurotõlge: kohanev, mitmekeelne ja usaldusväärne eesti masintõlge". Samuti jätkub koostöö TÜ neurokõne töörühmaga, kel on plaanis kevadeks lõpetada kahe olemasoleva võro sünteeshääle (meeshääle ja tütarlapsehääle) närvivõrkude meetodil ümbertöötamine, mille tulemuseks on senisest palju kvaliteetsemad ja loomulikumalt kõlavad võrukeelsed sünteeshääled.

Vastutav täitja Sulev Iva.

T-5.2. Rakendusuuringute kavandamine ja läbiviimine arhiivides jt kogudes oleva teabe alusel. (Muinasjutud, rahvariided, toidupärandid, rahvalaulud, saunapärimus jms)

Võro keelevaramu täiendamine arhiivide materjalide läbitöötamise käigus.

Koostamisel on artiklid Eesti Rahvaluule Arhiivi kogude võrukeelseist muinasjutest leitud haruldasemate sõnade ja sõnatähenduste ning vanasõnade ja kõnekäändude kohta, mis on kavas avaldada Võro Instituudi Toimetiste järgnevatel numbritel. Vastutav täitja Urmas Kalla.

Rahvarõivaste ja nende valmistamise alase võrukeelse sõnavara kogumine pärimustekstidest ning arhiivmaterjalidest. Toimub rahvarõivastega seotud uurimistöö käigus. Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

Rahvarõivaste alased uurimistööd seoses Vana-Võromaa rahvarõivaste nõukoja pakutava nõustamisteenusega. MUIS-i, muusuemikogude ja ERA andmebaaside põhjal kogume ja täiendame sisulisi materjale Vana-Võromaa kihelkondade rahvarõivaste kohta, täiendame veebiportaali „Eesti rahvarõivad“ <https://rahvaroivad.ee/> ja täiendame nõukoja väljapanekut muuseumite fondiesemetega. Vana-Võromaa kihelkondade rahvarõivaseelikute lõngade ja värvide uurimine ERM fondide põhjal. Vastutav täitja Vilve Oja.

Nõustamised seoses teadustööga ja teaduse populariseerimisega

Instituut teeb vajaduspõhiselt koostööd teiste teadusasutuste ja organisatsioonidega tegevustes, mis on võru keele ja kultuuripärandiga seotud. Selline tegevussuund arengukavas praegu puudub.

- Eesti Rahvaluule Arhiivi koostatava looduspärimuse veebiantoloogia jaoks toimetab Urmas Kalla keeleliselt võro- ja tartukeelseid tekste ja nende tõlkeid.
- Ingrid Rüütli koostatava raamatu ja CD-de komplekti „Võrumaa laule ja lugusid” jaoks toimetab Urmas Kalla keeleliselt võrokeelseid laulutekste.
- Edakai Simmermanni koostatava „Võrumaa regilauliku” jaoks (ilmub esialgu Internetti) toimetab Urmas Kalla keeleliselt võrokeelseid regilaulu. Lisaks tuleb korrastada laulude viidetes esinevaid koha- ja isikunimesid, mida teeb Evar Saar.
- Märkused "Eesti murrete sõnaraamatule". Vastavalt elektroonilise "Eesti murrete sõnaraamatu" täienemisele kontrollib Urmas Kalla võrokeelsete märksõnade tähendusi ja võrokeelsete näitelausetate korrektsust. Koostöö EKI-ga.

T-5.3. Isiku- ja kohanimede uurimine, võimalusel kohanimede kogumine, nimede päritolu selgitamine ja tutvustamine, nimekorraldus, ajalooliste nimede uuesti kasutusse võtmise soovitamine.

Vana-Võromaa ja laiemalt Lõuna-Eesti nimede uurimine

Jätkuvad isikunimede uurimine ning Eesti perekonnanimeraamatu jaoks nimeartiklite kirjutamine perekonnanimedest, mis seostuvad Vana-Võromaaga. Nimeartikleid koostavad Evar Saar ja Mariko Faster. Kirjutada on jäänud veel 160 artiklit, mis on plaanis sel aastal valmis saada. Samal ajal juba ka toimetatakse käsikirja, arutades probleemküsimusi tööseminaride käigus. Osaletakse võimalusel temaatilistel üritustel (nt nimeuurimise päevad Helsingis novembris jm). Osaletakse Onomastika oskussõnastiku koostamisel ja terminite täiendamisel koostöös EKI ja TLÜga. Sõnastik valmib 2023. aasta jooksul.

Koostatakse nimeteaduslikke artikleid: kavas on lõpetada ühisartikkel ja avaldada artikkel Leivu ala ühe osa, Lejasciemi kohanimede ja perekonnanimede seostest Lätis ja Eestis. Ühisartikkel võib kujuneda ka Piiblist pärinevate perekonnanimede teemal. Evar Saar koostab artiklit Gerhardi nime mugandustest Eesti perekonnanimedes ja võimalusel uurib Lääne-Võrumaa vanade külanimede ajalugu, paigutamise ja külapiiride küsimusi koostöös Heiki Valguga koostamaks ühisartiklit Lääne-Võrumaa vanade külanimede ja külakalmistute võrgu seostest.

Nimeuurimise projektile eraldati toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest 4000 eurot.

Vastutav täitja Evar Saar, kaastäitja Mariko Faster.

T-5.4. Võrukeelse kirjandusega seotud teabe analüüsimine, korrastamine ning tutvustamine.

Võru kirjanduse kodulehe jooksev täiendamine juurdetulevate materjalide ning lisanduvate faktidega. Võro kirjanike ning kirjanduse teemadel koostatakse huvilistele esitlusi ja peetakse ettekandeid. Vastutav täitja Tiia Allas.

T-5.5. Võru keele kasutajate dünaamika analüüsimine rahvaloenduste andmete järgi.

2021.a rahvaloenduse detailsemate andmete laekumisel tuleb leida võimalused ja ressursid andmete analüüsimiseks ja andmete selgeks esitamiseks (nii tekstiliselt kui pildiliselt) võru keele oskajate arvu, vanuselise jagunemise, elukoha ja muude näitajate osas ning 10 aastaga toimunud muutuste kirjeldamiseks.

Vastutav täitja Rainer Kuuba, kaastäitja Evar Saar.

Võru Instituudi Toimetiste ehk perioodilise teadusajakirja väljaandmine ning teaduskonverenside korraldamine on praegu arengukava teaduse valdkonnas toodud tegevustega katmata. Vajalik on arengukava selles osas

täiendada. Lisaks teeme ettepaneku lisada tegevuste hulka võru keelt ja selle kasutamist puudutavad erinevad muud uuringud.

Võro Instituudi toimetised nr 38

Võro Instituudi toimetiste 2023. aasta numbri koostamine, toimetamine ja trükiks ettevalmistamine. Võro Instituudi toimetiste 38. number peaks plaaniselt trükist tulema oktoobris 2023. Vastutav täitja Sulev Iva.

Konverents „Põlised ja rändajad, olijad ja tulijad, suhted ja mõjud“

Võro Instituudi iga-aastase teaduskonverentsi korraldamine Võrus 27. oktoobril 2023. Konverents on laiapõhjaline, rahvusvaheline ja interdistsiplinaarne ning hõlmab teaduslikke uuringuid erinevatelt teadusaladelt geneetikast keeleteaduseni. Konverentsil tutvustavad oma uurimustulemusi ka Võro Instituudi teadlased. Konverentsi korralduskulude katmiseks saime toetust Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmest 2000 eurot. Vastutav täitja Mariko Faster, kaaskorraldajad Evar Saar, Tiia Allas.

E-6. Vana-Võromaa muuseumidel on head tingimused võru kultuuri kogumiseks, säilitamiseks ja tutvustamiseks, et need oleks üle-eestiliselt hästi tuntud ja väärtustatud kohad Vana-Võromaa kultuuripärandiga tutvumiseks ning partneriteks võrokeste kogukonnale.

T-6.1. Vana- Võromaa muuseumide arengukava (<https://wi.ee/instituudist/>) täitmise jälgimine.

Vana-Võromaa muuseumide 2023.a tööplaan vastavalt muuseumide arengukavale on esitatud lisas 2.

T-6.2. Vana- Võromaa muuseumidele eelarveliste vahendite taotlemine, jaotamine ja kasutamise kontrollimine.

T-6.3. Teavitustöö võrokeste kogukonnas, et Vana-Võromaa muuseumid on head kohad, kus tutvuda võrokeste ajalooliste kommete, rahvarõivaste ja muu kultuuripärandiga.

Vana-Võromaa muuseumide e-uudiskiri

Uudiskiri ilmub kord kuus, teavitades ette Vana-Võromaa Kultuurikojas, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumis, Karilatsi Vabaõhumuuseumis ja Mõniste Talurahvamuseumis toimuvaid üritusi, näitusi, sündmusi ning tutvustab aeg-ajalt muuseumide püsiekspositsioonide hulka kuuluvaid põnevaid esemeid. Tegemist on osaga Vana-Võromaa üldisest turundamisest. Uudiskirja tekste toimetab Kaile Kabun. Vastutav täitja Maris Veski.

E-7. Ettevõtjad näitavad uhkusega välja oma kohaliku toote päritolu või teenuse kohalikkude eripära.

T-7.1. Ettevõtjate teavitamine, nõustamine ja koolitamine, kuidas tootmisel ja turundamisel kasutada kohalikkude kultuuripärandit.

Keelenõu antakse erinevatele huvilistele, mitte ainult ettevõtjatele. Teeme ettepaneku selles osas arengukava eesmärgi ja tegevuse sõnastust parandada..

Vana-Võromaa kultuuripärandi alane koolitus ja nõustamine

Soovijaid nõustatakse nii Võromaa rahvarõivaste, käsitöö kui kohaliku toidukultuuri küsimustes. Tellida saab loenguid ja esitlusi Vana-Võromaa kultuuripärandi kohta. Vt ka koolitused T-1.-1.

T-7.2. Kohalikkude eripära esindavate ettevõtjate toodete või teenuste tutvustamine.

Vana-Võromaa kultuuriruumi esiletõstmine turismis

Koostööna piirkonna ettevõtete ja organisatsioonidega on eesmärgiks Vana-Võromaa piirkonna tuntust ning mainet kasvatada. Tegevused vajavad järjepidevat arendamist.

- Vana-Võromaa sihtpiirkonda tutvustava veebilehe <https://www.puhkaeestis.ee/et/ponuvad-paigad/louna-eessti/vana-voromaa> täiendamine kultuuripärandi alaste elamuspakumistega ning võimalusel ka tuuridega.
- Osalemine Antsla-Kanepi kultuuritee loomise projektis.
- Koostada piirkonnaülene tuur omal käel külastajatele tööpealkirjaga „Vana-Võromaa kõgõ-kõgõ“
- Võimaluse piires täiendada puhkaeestis andmebaasi pühapaikade objektidega, et saaks koostada esindusliku pühapaikade tuuri.
- Vana-Võromaa kultuuripärandit esitlevate sündmuste esiletõstmine veebiturunduses.
- Kultuuripärandit esitlevate fotode pildipanga täiendamine esinduspiltidega, võimalusel uute video lühiklippide loomine.

- Kohaliku toidu võrgustiku Uma Mekk tegevustes võro keele ja kultuuripärandi esiletoomine, ettevõtjate nõustamine, osalemine sündmuste ettevalmistustöödes.

Instituut taotleb Vana-Võromaa arendusprojektide toetusest 7953 eurot turundustegevuste kulude katteks (osaliselt töötasukulud, osaliselt sõidukulud).

Vastutav täitja Külli Eichenbaum.

Vana-Võromaa käsitöö kaubamärgiga toodete müük ja reklaam

Vana-Võromaa käsitöö esindus plaanib osaleda piirkondlikel sündmustel (Vastseliina maarahva laat, Võru Pärimusfestival, Seto Kuningriik, Ökofestival, Lindora laat) ja ka väljaspool piirkonda kaubamärki tutvustada (Kihnu kudumisfestival, Mardilaat Tallinnas, ERM jõululaat). Vastutav täitja Vilve Oja, kaastäitja Külli Eichenbaum.

Vana-Võromaa saatkond Rahvusvahelisel Pärimuspeol Baltica

Oleme saanud kutse osaleda 2.-4. juuni Rahvusvahelisel Pärimuspeol Baltica esitledes Vana-Võromaa kultuuripärandit (võrukeelne kirjandus, rahvalaul, käsitöö ja rahvarõivad, kohalik toit, VVMuuseumid jms) Tallinnas Tornide väljakul festivali pärimuskülas, kuhu on koondunud erinevad piirkonnad ja käsitöömeistrid. Osalemine sõltub rahastusest.

Vastutav täitja Külli Eichenbaum

Vana-Võromaa saatkond Seto Kuningriigis

Juhul kui kutsutakse võrokeste esindust Seto Kuningriiki, mis toimub 5. augustil 2023 Rõsna külas, läheme välja Vana-Võromaa saatkonnaga, kus tutvustatakse Vana-Võromaa kultuuripärandit: käsitöö, kohalik toit, võrukeelne kirjandus, muuseumid jms.

Vastutav täitja Külli Eichenbaum

T-7.3. Rahandusministeeriumile ettepaneku tegemine Vana-Võromaa regionaalarengu toetamise summade suurendamiseks.

Sellega on keeruline, sest Rahandusministeerium otsustas just selle aasta alguses, et jagab Vana-Võromaa regionaalarengu toetuseks senise iga-aastase 25000 eurot kolme maakonna vahel ja annab maakondade arenduskeskustele selle jagamiseks vabad, mis tähendab, et seni niigi väike toetus killustub veel väiksemateks tükkideks ja selle kasutamine ühiste eesmärkide nimel on veelgi keerulisem kui varasemalt. Kuidas õnnestuvad kõnelused 2024.a eelarve osas, see selgub aasta lõpuks. Vastutav täitja Rainer Kuuba.

T-7.4. Vana-Võromaa kaubamärgi nähtavamaks muutmise ja kasutamise innustamine.

Vana-Võromaa käsitöö kaubamärk

Käsitöövõrgustiku ja Vana-Võromaa Käsitöö MTÜ tegevuste üks eesmärke on esile tõsta paikkonna meistrite ning loojate kvaliteetsed tööd ja innustada neid liituma kaubamärgi kasutajatega pakkudes omaltpoolt tuge müügitgevusel ja nõustamist tootearenduses.

Veebruar-aprill toimub uute, kohaliku eripäraga käsitöötoodete loomise konkurss. Teema on seotud laste ja noortega: „Latsõlik ja lustilinõ“. Tunnustatud tööde loojatele pakume osasaamist võrgustiku pakutavatest võimalustest.

Aastaringelt toimuvad võrgustiku käsitööliste tugitegevused piirkonna eripära kandvate toodete arendamiseks (nõustamised, koolitused, kogemuste vahetamine).

Koostöö turismivaldkonnaga: kontaktide ja tellimuste vahendamine ettevõtjate, seltside ja käsitööliste vahel (töötubade korraldamise soovid, eritellimusel esemete tegemine, käsitöö tutvustamine jms), käsitöö vahendamine suvisel turismihooajal piirkonna müügipaikadesse; loomemajas tegevuse avamisel loome uusi koostöövorme turismiettevõtjatega põimimaks käsitöötegevusi või sellega tutvumist marsruutidesse, tuuridesse ning pakkumistesse.

Vastutavad täitjad Külli Eichenbaum ja Vilve Oja.

Vana-Võromaa erinevate kaubamärkide esiletõstmine turismisektori kaudu vt T-7.2.

T-7.5. Jätkatakse käsitöö, turismi, kohaliku toidu, suitsusauna jt võrgustike toetamist, sh veebipoe Uma Puut (umapuut.ee) haldamist.

Suitsusaunaga seotud kultuuripärandi tutvustamine

Suitsusaunapärand on üks osa Vana-Võromaa kultuuripärandist, mida tuleb pildil hoida ning tegevustega toetada. Instituut on osaline Vana-Võromaa suitsusaunade koostöökogus, Külli Eichenbaum on koostöökogu infojuht ning koordineerib koostöökogu tegevusi. 2023. aasta on sauna-aasta ja sellega seoses tuleb ka Võromaa suitsusauna-ettevõtmisi esile tõsta. Alaline töö on kodulehe savvusann.ee jooksev toimetamine, uudiste kogumine ja avaldamine. Rändnäitust kureerib Kati Taal. VVMuuseumid esitlevad suitsusaunapärandit erinevatel viisidel. Kavas on vaimse pärandi fotonäituseks koostöös RKK ja Fotografiskaga valmistada ette suitsusauna ja lõõtspilli teemaliste fotosessioonide toimumine. Koostöös Võro Seltsiga jätkub savvusanna lauamängu lõpliku versiooni kujundamine (kunstnik Epp Margna) ja mängu tootmiseks tuleb leida partner(id). Vastutav täitja Triin Toom, kaastäitja Helen Piir.

Vana-Võromaa käsitöövõrgustiku arendamine (vt ka tegevused T-7.4, T-8.7.).

Käsitööskused on Vana-Võromaa kultuuripiirkonna põliskultuuri osa. Vana-Võromaa käsitöö põhineb siinsete meistrite traditsioonilistel (põlvest põlve päritud) oskustel-teadmistel. Valdkonda arendame edasi nii arhailises kui ka tänapäevases võtmes: hoides pärandilisi käsitöötavasid ja sidudes neid tänapäevaste vajadustega. Valdkonna arendamise kohta on Vana-Võromaa Käsitöö MTÜ koostanud eraldi arengukava viie tegevussuunaga ning igal aastal on planeeritud täpsem aastane tegevuskava.

Võrgustikus on ligi saja meistri kontaktid, FB suletud grupis on infost huvitatud 208 kontakti.

Võrgustiku kaudu toimub omavaheline koostöö ja teadmiste edasiandmine: pidev infovahetus ning aastast toimub 6-8 kokkusaamist, vastavalt võimalustele käsitööalaseid mentorkoolitusi, sündmustel osalemised jms. Pidevalt toimub Vana-Võromaa e-poes Uma Puut käsitöötoodete sortimendi uuendamine ning laiendamine.

Võru Instituut taotleb Vana-Võromaa arendusprojektide toetusest 17047 eurot käsitöövõrgustiku arenduskulude katteks (koordinaatori töötasukulud, osaliselt sõidukulud).

Vana-Võromaa Käsitöö MTÜ on saanud käsitööarenduse sisuliste tegevuste toetuseks toetust Vana- Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest 7000 eurot ja taotleb Võru linna kultuurirahastust 9809 eurot (loomemaja ruumide kulu ja turundustegevused).

Vastutav täitja Külli Eichenbaum, kaastäitja Vilve Oja.

E-8. Võrokeste kogukond tunnetab ennast ühise kultuuriruumi osana ja teeb omavahel koostööd.

T-8.1. Vana-Võromaal elavate ja tegutsevate inimestele arutelude korraldamine kultuuripärandi hoidmisest ja ühise kuvandi ülesehitamisest.

Võrokeste identiteeti tugevdavad ja kultuuripärandi hoidmist mõjutavad ettevõtmised

Võrokeste kogukonna poolt on algatatud I Võrokeste Kongressi kokkukutsumine, arutamaks võru keele staatuse, võrokeste enesemääramise ja Vana-Võromaa elukeskkonna küsimusi. Instituut piirkondliku arendusorganisatsioonina osaleb kongressi ettevalmistavas töörühmas toetajana ja abistajana.

Kuna Instituut ei ole kongressi korraldaja ja korraldajate meeskond tegutseb kodanikualgatuse korras, siis Instituudil otsest vastustust ja vastutavat täitjat selles osas ei ole, kuid paljud Instituudi töötajad osalevad korraldustoimkonnas lihtsalt aktiivsete võrokestena.

Noorte kaasamine võro kultuuri taasloomesse

Järelkasvu huvides on vajalik haarata võro kultuurist huvitatud noored sündmustesse, võimalusel kokku viia võro loomeinimestega ning pakkuda noortele eestvedamist noortepärase ettevõtmiste korraldamisel. Sel aastal on kavas korraldada kolm inspiratsioonikohtumist (märts, juuni ja september). Koostööprojekt Võro Selts VKKF-ga, rahastus on taotletud Võro Seltsi poolt tegevustoetusena.

Instituudi poolne täitja Triin Toom.

Osalemine kogukondade algatatud aruteludes

- Tiia Allas osales Põlvas Jakob Hurda mälestuspäeval 13. jaanuaril 2023, kus tutvustas Võru Instituudi viimase aja trükiseid ja pidas ettekande „Häniläne 70 ja Juhan Jaigi sündimisest 124. aastakka“.
- Urmas Kalla on andnud nõusoleku pidada loeng MTÜ Võlulvõru (Võrumaa Rahvaülikooli) projekti „Kalevipoig- Kalevipoeg“ mõnes õpitoas.
- Sulev Iva peab ettekande "Keeletehnoloogia tugi võro keelele" Väärikate ülikoolile Navi seltsimajas 22. märtsil 2023.

T-8.2. Vana-Võromaa piires kultuuri edendamisel ühiste tegutsemispõhimõtete kujundamine sarnaselt Läti eeskujule.

Vaja on analüüsida Läti vastavaid õigusakte. Vastutav täitja Rainer Kuuba.

T-8.3. Vana-Võromaa omavalitsuse loomise algatamiseks ettepanekute tegemine siseministeriumile ja piirkonna kohalikele omavalitsustele.

Vana-Võromaa omavalitsuse algatamine võib tulla teemaks I Võrokeste Kongressi aruteludes või kongressi järelmina.

T-8.4. Jätkatakse koostööd Saga Kultuurileht Uma Lehe väljaandmiseks.

Võrukeelse ajalehe Uma Leht kolleegiumi töös osalevad Tiia Allas, Külli Eichenbaum, Rainer Kuuba ja Evar Saar. Uma Lehe toimetuskolleegiumi liikmed on jooksvalt kursis lehe väljaandmisega, pakuvad välja kajastatavaid teemasid. Kaile Kabun on Uma lehe abitoimetaja.

Võrukeelne Täheke

Teeme ettepaneku täiendada arengukavas kirjeldatud tegevust, lisades, et ka teiste võrukeelsete väljaannete väljaandmiseks.

Saga Kultuurileht koostöös jätkatakse ka võrukeelse Tähekese väljaandmist. 2023. aasta võrukeelne Täheke ilmub võro keele nädalaks ja on suures osas pühendatud sauna-aastale. Vastutav täitja Mariko Faster.

T-8.5. Jätkatakse koostööd MTÜga Võro Selts VKKF võrukeelse laulupeo jt ürituste korraldamisel.

VI Uma Pido ettevalmistused 2023 aastal (ka T-8.8). Pidu toimub 1. juunil 2024.a Põlva Intsikurmus. Korraldatakse koostöös Võro Seltsiga VKKF, mille kaudu toimub ka projekti rahastamine. VI Uma pido teema on mäng. Peo lavastajaks on Diana Leesalu, kunstnik Marion Undusk, nukujuht Taavi Tõnisson ja koreograaf Ingmar Jõela. Meeskonda lisandub peo vahenumbrite muusikaline kujundaja Ardo Ran-Varres. Peo ettevalmistused jätkuvad. Peo lavastusmeeskond jätkab ainese kogumist võro rahvapärilistest muinasjuttudest ning rahvamängudest. Täpsustub lavastuse visuaalne kontseptsioon ja lavastaja jätkab peo stsenaariumi väljatöötamist. Peo reklaampiltide jaoks korraldatakse kevad-suvel fotolavastus, mida teeb fotokunstnik Peeter Laurits koostöös peo lavastajaga. Sügisel alustavad tantsijad proove peo vahenumbriteks Ingmar Jõela eestvedamisel. Toimuvad valimised nukujuhtide leidmiseks.

Rahastust on taotletud Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise meetmest, Põlvamaa Omavalitsuste Liidult, Võrumaa arenduskeskuselt ja kindlasti on vaja rahastust aasta jooksul veel juurde leida. Vastutav täitja Merike Tigas.

T-8.6. Vana-Võromaa sümboolika, sh lipu kasutamise ärgitamine.

Sümboolikat püütakse kasutada võimalikult laialdaselt, soovitakse koostööpartneritele. Sümboolika info ja failid on vabalt kasutatavad ja kättesaadavad wi.ee kodulehelt (link otse avalehel), linki on jagatud piirkonna reklaamifirmadele ja sobival võimalusel ka ettevõtjatele.

Võrokõisi lippu on võimalik osta nii instituudist kui e-poest umapuut, kasutamise ärgitamise kampaania on võro keele nädalal, meeldetuletused nii emakeelepäeval kui ka teistel võro lipu päevadel. Lipupäevad on ära märgitud võro-eesti kakskeelsetes seinakalendrites. Võimalik on rohkem FB postitustega lippu esile tõsta. Saatkondade ja esindustelkide püstitamisel väliüritustel heisatakse alati ka võrokeste lipp.

T-8.7. Vana-Võromaa kihelkodade rahvarõivaste kasutamise propageerimine ja muu arendustegevus võrokestele omase kultuuri igapäevase kasutamise laiendamiseks.

Vana-Võromaa rahvarõivaste alane nõustamine

Rahvarõiva nõukoda asutati aastal 2021 a alguses Võru Instituudi ja MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü koostööna, nõukoda asub Vana-Võromaa Kultuurikojas Võrus Katariina allée 11. <https://rahvaroiivad.ee/nouandekojad/vana-voromaa-rahvaroiiva-nouandekoda>

Aitame soovijatel saada selgust rahvarõivaste maailmas, nõustame kandmist, aitame kokku panna komplekte, leiame käsitöömeistrid, kes rõivad valmis teevad. Nõustamise mahtu ette prognoosida on raske, aga eelmise aasta praktika näitab, et kuu jooksul tuleb keskmiselt ette 1-2 mahukamat nõustamist ning mõned

lühinõustamised. Soovijatele korraldame rahvarõivastesse rõivastumise esitlusi koos kandmiskombestiku tutvustusega. Nõustab käsitöökoordinaator Vilve Oja, teisi nõustajaid kaasatakse vastavalt vajadusele. Vastutav täitja projektijuht Külli Eichenbaum, kaastäitja Vilve Oja.

Koostöö Eesti Rahvamuusikatöötlaste festivaliga Mooste Elohelü.

Rahvamuusikatöötlaste festivali Mooste Elohelü korraldustoimkonnas osalevad instituudist Merike Tigas ja Urmas Kalla. Festival toimub 14.-15.07. Võistluskontserdi kohustusliku loo otsis välja Urmas Kalla. Lugu on uuem rahvalaul „Ma saisi korgõl mäe pääl”, mis oli Võromaal laialt levinud ja millest pakutakse võistlejatele töötlaste loomiseks välja mitu viisivarianti. Urmas Kalla plaanib korraldada festivali raames Moostes kontserdi Põlva kihelkonna regilauludest. Esinejateks on plaanitud Liinats´uraq´, Väike Hellero, Käokirjas ja Mooste rahvamuusikakooli rahvalauluõhtutel osalejad. Festival ja selle raames toimuvad kontserdid toovad rahvalaulud kogukondadesse ja inimesteni.

Vastutav täitja Urmas Kalla, kaastäitja Merike Tigas.

Koostöö kohaliku toidu kaubamärgi *Uma Mekk* arendusega

Mahukam nõustamine on seoses Uma Meki kohvikute ja restoranide nädalate (aprill, oktoober) raames toidukohtade Uma Meki menüüde tõlkimisel võru keelde. Jooksvalt ettevõtjate nõustamine pärandtoitude ja võrukeelse sõnavara osas. Kohaliku toidu kaubamärgi *Uma Mekk* komisjoni liige kultuuripärandi asjatundjana on Külli Eichenbaum.

T-8.8. Väljaspool Vana-Võrumaad elavate võrokeste kogukondade toetamine ja sidemete hoidmine.

Allpool nimetatud kanalite kaudu suheldakse nii sees- kui väljaspool Vana-Võromaad oleva võrokeste kogukonnaga:

Ummamuudu infolisti haldamine (ka T-4.8)

List toimib aadressil ummamuudu@lists.riik.ee Inimesi tuleb listi lisada, aadresse välja vahetada, kultuuriruumi infot edasi saata jms. Aasta alguses on listis 313 liiget. Listi haldamisega tegeleb Külli Eichenbaum, haldusõigused on jagatud ka Nagla Triinule.

Instituudi kodulehekülje ja Facebooki lehe täiendamine

Instituudi kodulehel olevat infot uuendatakse ja lehte täiendatakse valmivate tööde osas. Vastutav täitja Tuuli Abel.

Võru Instituudi Youtube'i kanali haldamine ning sinna videote lisamine. Videosid lisatakse ja korrastatakse vastavalt vajadusele. Vastutav täitja Triin Nagel.

Instituudi osalemine erinevate töögruppide töös:

Osa instituudi tööst on eesmärgiga, et Vana-Võromaa ning võro keel ja pärimusel põhinev kultuur oleks tuntud nii Eesti teistes piirkondades kui ka välismaal. Selleks tehakse vajaduspõhiselt koostööd teiste teadusasutuste ja organisatsioonidega tegevustes, mis on võru keele ja kultuuripärandiga seotud. Samuti jagatakse infot ja tehakse teavitustööd tutvustamiseks võru keelt ning kultuuri väljaspool võrokeste kogukonda

- Eesti põliskeelte koostöökogus osalevad Rainer Kuuba ja Sulev Iva.
- Vabariigi Valitsuse kohanimenõukogu töös osaleb nõukogu liikmena Evar Saar.
- Eesti vaimse kultuuripärandi nõukogu liige on Külli Eichenbaum.
- TÜ Lõuna-Eesti keele ja kultuuriuuringute keskuse nõukogu liikmed on Külli Eichenbaum ja Rainer Kuuba.
- Eesti ja Soome-Ugri Keeleteaduse ajakirja üks peatoimetajatest on Helen Plado.
- Koostöö sihtasutusega Wikimedia Eesti Võrukeelse Vikipeedia arendamise osas. Sulev Iva.
- MTÜ Wikimedia Eesti korraldustoimkonnas osaleb Sulev Iva, kes on ka Wikipedia võrukeelse versiooni koordinaator.
- Võru Instituut on kaugtöövõrgustiku Kupland liige alates 2021. aastast, Triin Toom on instituudi esindaja Kuplandi võrgustikus.

Väikeste keelte õpetamise seminar Lätis Rezeknes

02.04-04.04. Instituudi töötajad osalevad seminaril, jagavad oma praktikat ning tutvuvad latgalite kogemustega. Sulev Iva tutvustab võro keeletehnoloogiat.

Võru Vikipeedia võrukeelsete artiklite võistluse korraldamine 2023. aasta kevadel rahvusvahelise artiklivõistluse "Kesk- ja Ida-Euroopa kevad" raames koostöös Wikimedia Eesti Sihtasutusega. Sulev Iva.

Rainer Kuuba
direktor

Esitatud teadusnõukogule 22.03.2023.